

ELŐSZÓ

A szótár tervéről, szerkesztésének elkezdéséről, az ezzel kapcsolatos gyakorlati és elvi problémákról 2004-ben számoltam be először. Akkor még népes munkaközösség közvetlen munkájára, közreműködésére számítottam, a kezdeti időszakban ennek biztató jelei voltak. Az első éveket követően azonban a kör egyre szűkült. Ennek külső és belső okait utólag lehet inkább látni: a lehetséges munkatársak közül senki nem tudta hosszú távon, főmunkaként a szerkesztéshez kötni magát, mindenkinek megvolt a maga témája, a fiatalok számára a személyes ambíciók és a bizonyítás ismert kényszere. A főmunkatársi státust egyébként a folyamatosan elnyert pályázati támogatások szerény kerete sem tette lehetővé. Nem maradtam ugyan egészen magamra, de a szerkesztés orosz-lánrészét végül nekem kellett elvégezniem, miközben a naponta kezembe kerülő nyelvi anyagon tapasztalhattam, mennyire gazdag és mennyire problematikus, heterogén a moldvai magyar tájnyelv lexikális állománya. Emiatt folyamatosan kompromisszumokra kényszerültem. Olyan tekintetben is, hogy – esetleg csökkentve a szótár tudományos forrásértékét – használhatóvá, hasznossá tegyem a szakma, sőt az érdeklődők szélesebb körének. Az eredetileg „enciklopédikus” szándékot is szerényebbre kellett fognom. Be kellett látnom: ha nem számolok a realitásokkal, akkor számomra is – mint egy évszázada több elődöm számára – a szótár továbbra is terv marad, vagy az utánam következő nemzedék(ek)re testálom a folytatását, mint ahogy ez az *Erdélyi magyar szótörténeti tárral* történt.

A korábbi kezdetek, nekibuzdulások és részleges eredmények ismertek. Yrjö Wichmann 1906–7 telén Szabófalváról és környékéről gyűjtött szótári anyagot, hagyatékából ezt az „északi csángó”-nak tekintett és a jellegében ettől teljesen eltérő hétfalusi anyagot jelentette aztán meg Csűry Bálint és Artturi Kannisto 1936-ban (CsángSz.). Csűry Bálint az általa 1928–31 között Bogdánfalván végzett gyűjtés anyagából elkezdte a „déli csángó” szótár szerkesztését. 1941-ben bekövetkezett korai halála miatt a munka abbamaradt. Szó volt arról, hogy – mivel egy alkalommal kísérője is volt Csűrynek a moldvai terepmunkán – Szabó T. Attila kap megbízást a munka folytatására. Erre azonban nem került sor, Csűry könyvére és kéziratos hagyatéka pedig 1944 őszén megsemmisült (Szabó T. 1959/1981: 604). 1959-ben közölt tanulmányában Szabó T. Attila újra feleleveníti a szótár tervét, akkor már a tanszéki terepmunka ún. orvanyagából, illetve a nyelvföldrajzi gyűjtés egészéből látja ezt megvalósíthatónak egységes egész vagy a feltételezett tájegységi tagolódáshoz igazodó több nyelvjárási szótár formájában (1959/1981: 512). Erre már nem kerülhetett sor, mivel az ő erejét a továbbiakban teljesen lekötötte az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* szerkesztése. Szintén ebből az anyagból Márton Gyula szótárrá szerkesztette, és meg is jelentette a moldvai magyar nyelvjárás román (eredetű) elemeit (Csrk.), közvetlenül 1976-ban bekövetkezett halála előtt pedig elkezdte szerkeszteni magát a tájnyelvi szótárat. A század első felében, az egész régióra kiterjedő nyelvföldrajzi terepmunka előtt tehát inkább a feltételezett részegységek – a CsángSz.-hoz hasonló – különálló szótárainak megszerkesztése tűnt megvalósíthatónak, ezt követően az atlasz anyaga és az orvanyag szótárrá szerkesztése jelentette a kihívást.

A szótár anyaga

A moldvai magyar tájnyelv szótárának (MMTnySz.) szerkesztésében számomra is ez a tanszéki archív anyag jelentette az alapot, a korpuszt: azok a kérdőíves adatok, amelyek *A moldvai csángó nyelvjárás atlasza* (CsángA.) térképlapjain is megtalálhatók, valamint az az ún. orvanyag, amelyet jórészt példamondatok, mondattöredékek kontextusában jegyeztek le az atlasz gyűjtői. Szintén ebbe a tanszéki archívumba kerültek be Márton Gyulának azok az utólagos gyűjtései, amelyeket *A moldvai csángó nyelvjárás román kölcsönszavaihoz* (Csrk.) és az *Igetövek, igei jelek és személyragok a moldvai csángó nyelvjárásban* című munkájához (MGyIge.) használt föl. Ezek jó része – noha pontos jelzeteik nincsenek – teljes mértékben hitelesnek tekinthető, az atlaszgyűjtéssel párhuzamosan végzett népköltészeti és néprajzi anyagból és más, részben publikált forrásokból származnak.

Mostanában előkerült kéziratos feljegyzésében a CsángA.-val kapcsolatos terepmunka előkészítéséről, illetve magáról a gyűjtésről Márton Gyula a következőket írja: „1949 nyár elején az egyetem /ti. a Bolyai Egyetem/ vezetősége [Balogh Edgár volt a rektor és Csehi Gyula a tanulmányi igazgató] hirtelen anyagi alapot tudott biztosítani nyári kiszállásra. SzTA. [Szabó T. Attila, akkor tanszékvezető] abban állapodott meg velük, hogy a tanszék a moldvai csángó nyelvjárás nyelvföldrajzi felvételezését kezdi meg. Mindezt Szabó T. Attilától tudtam meg, aki azért keresett föl, hogy a gyűjtés módszerét velem megbeszélje. Mivel a kalotaszegi és borsavölgyi gyűjtés során Mózsival [Gállfy Mózsessel] azt tapasztaltuk, hogy a nagy kérdőívet felesleges minden faluban kikérdezni [...], azt javasoltam [...], hogy két gyűjtő kerékpárral járja be egy kisebb kérdőívvel az egész csángó nyelvjáróterületet, s ennek alapján jelöljük ki azokat a legjellegzetesebb pontokat, amelyekre a nagykérdőívet másik két gyűjtő ki fogja kérdezni [...]. SzTA. e módszertani eljárást fenntartás nélkül magáévá tette, s hozzá is kezdett a kiskérdőív megszerkesztéséhez. A terepmunka megosztásában a megállapodás az volt, hogy SZTA. és én fogunk gyűjteni a kiskérdőívvel, Mózsi és Vámszer Márta pedig [...] a nagykérdőívvel. SzTA. a gyűjtés történetéről megfelelő részletességgel számolt be a MNy.-ben és a MNyj. V. kötetében megjelent tanulmányában. Ehhez én mindössze a következőket szeretném hozzátenni: Mivel SzTA-nak a kérdőívet hirtelen kellett összeállítania, hamarosan kiderült, hogy pótlásra szorul. Így került sor a kérdőív többszöri kiegészítésére, ami szintén nem vált a gyűjtés és az anyag előnyére. [...] A gyűjtés több szempontból nem volt előkészítve (erre idő sem volt). [...] Ezek miatt a gyűjtés úgy elhúzódott, hogy az 1956-ban megkezdett és 1962-ben befejezett ellenőrző gyűjtés során majdnem az egész kérdőívet újra kellett kérdezni.” A CsángA. anyagának gyűjtésében az említettekén kívül részt vett még Balogh Dezső, Bura László, Gazda Ferenc, Murádin László, Nagy Jenő és Teiszler Pál.

Ez a korpusz tehát az előző század közepén, az atlaszgyűjtés 1949 és 1962 közötti időszakában került lejegyzésre. Kezdetben nem állt szándékomban, hogy a CsángSz. anyagát is beépítem a szótárba. Mivel azonban a két korpusz között nagyon szoros a kapcsolat, sőt a tanszéki adatok értelmezését, ellenőrzését is segítette a CsángSz.-ral való összevetés, gyakorlatilag annak („északi csángó”) anyaga is, megfelelő hivatkozással, bekerült a szótárba. Ezt azért is indokoltnak láttam, mivel sajátos jelölési technikája és az ebből eredő betűrend miatt a mai kutatók jelentős része láthatóan nem tud eligazodni a szótárban, nem képesek értelmezni a Wichmann által használt Setälä-féle fonetikus lejegyzést (kétségsbe vonható hitelességgel a CsángSz. adatai is a mai, a szótár által követett nagyjelöléssel kerültek be a szócikkekbe). És noha a szerkesztés során fontos munkaeszközöm volt, az *Új magyar tájszótár* moldvai anyagával való részletes összevetéséről – a munka időigényessége és

a várható jelentős átfedések miatt – lemondtam. Ilyen értelemben egyik szótár anyaga nem teszi főlegessé a másik használatát.

Ehhez a múlt század eleji (CsángSz.) és az ötven évvel későbbi (CsángA.) két alapvető forráshoz kapcsolódnak a század második feléből származó legfontosabb gyűjtések: a *Magyar néprajzi atlasz* (MNA.), *A romániai magyar nyelvjárások atlasza* (RMNYA.), a dr. Kós Károlynak, Szentimrei Juditnak és Nagy Jenőnek az atlaszgyűjtéssel egyidejű néprajzi gyűjtése, a *Moldvai csángó népművészet* (CsNm.) és Halász Péter több fontos közlése, főként az állattartás és a szántóföldi növénytermesztés terminológiája, a növénynevek és a földrajzi nevek. Már korábban bekerültek a tanszéki archívumba Csúry Bálint bogdánfalvi, Balogh Ödön csügesi adatai, valamint Bosnyák Sándor hiedelemközléseinek lexikális anyaga. Gazda Klára, Nyisztor Tinka, Pálfalvi Pál, Pozsony Ferenc, Tánzos Vilmos és Vért István saját gyűjtése anyagával gazdagította a korpuszt. A lektorálásra is kiterjedő munkája révén kiemelkedően fontosnak bizonyult Tánzos Vilmos közreműködése. Mindannyiuknak köszönettel tartozom és rajtuk kívül is mindazoknak, akik bármilyen módon hozzájárultak a szótár elkészüléséhez, kiadásához.

A moldvai magyar tájnyelv szókészlete folyamatos változásának három alapvető iránya feltételezhető: az archaizmusok háttérbe szorulása, eltűnése; a kontaktuselemek (románból átvett lexémák és román mintára alkotott szerkezetek) számának növekedése a román nyelvi dominancia, folyamatos nyelvcsere következtében; helyenként a mobilitás és a revitalizációs oktatás eredményeképpen a magyar köznyelvi szavak passzív vagy aktív ismeretének terjedése, esetleg használata. Ennek a többirányú mozgásnak a szótári megjelenítése reménytelen, magunk sem tekintettük célnak.

A szótár jellege, anyagának időbeli, térbeli kerete

Az MMTnySz. szándékom szerint a regionális szótáraknak abba a típusába tartozik, amelynek mintájaként a *Szamosháti szótárat* szokás említeni. Ennek a jellegnek megfelelően a szavak eredetere a szótár nem utal. A Csrk.-ra való hivatkozás jelzi ugyan a román eredetet, de jelentős számban tartalmaz olyan román eredetű szavakat és egyéb kontaktuselemeket is, amelyeket a Csrk. nem tárgyal. (A román eredetre néha a jelentésre vonatkozó román szó is egyértelműen utal.)

Az MMTnySz. anyagának időbeli kerete tehát a 20. század, az adatok e század folyamán kerültek lejegyzésre, különböző publikációkban részben meg is jelentek. A földrajzi keret a romániai Moldvának az a régiója, ahol a csángónak is nevezett,¹ magyarul beszélő népcsoport évszázadok óta él, egyre fogyatkozó számban. A múlt század közepén még közel száz volt azoknak a településeknek a száma, ahol magyarul is beszéltek, a CsángA. kutatópontjainak száma negyvenhárom. A régió nagymértékben szórványosodott, földrajzilag és tipológiailag is tagolt külső nyelvjárásszigetnek tekinthető. Emiatt ez a szótár lényegesen különbözik az eddig megjelent regionális szótáraktól, amelyek egy-egy homogén régió vagy éppen csak egyetlen település szókincsét dolgozták föl a teljesség igényével. A moldvai tájnyelv időben és jellegében is rétegzett, a beszélők, a települések, a kisebb-nagyobb csoportok nyelvhasználata gyorsuló ütemű nyelvi folyamatok eltérő fázisait képviselik. Ebben a heterogenitásban nem lehet megvonni a helyi nyelvváltozatok és a közmagyar határát, sőt néha a magyar és a román nyelv határát sem. Mindez különlegessé tette a szótár szerkesztését, kény-

¹ Hogy miért nem használom a szótár címében és a továbbiakban sem a *csángó* megnevezést, és hogy miért nem ajánlom mások számára sem a szó szaknyelvi használatát, külön tanulmányban fejtettem ki, indokoltam meg (Péntek 2014).

szerűvé az eltérést az ismert lexikográfiai mintáktól. És emiatt különös fontossága van a belső utalásoknak, és annak is, hogy az alapkörpuszt tartalmazó első két kötetet egy harmadik egészíti ki, a közmagyar – moldvai magyar rész, amely mintegy visszautalásként, visszakereshetőként az egyes jelentésekhez (fogalmakhoz) kapcsolódó moldvai megnevezéseket, valamint a legszükségesebb illusztrációkat tartalmazza.

A moldvai terepen sokan végeztek valamilyen gyűjtést, a publikációk is sokfélék. A moldvai magyarokra vonatkozó publikációk 5376 tételes bibliográfiája (Ilyés–Pozsony–Tánczos szerk. 2006) önmagában is bizonyíték arra, hogy ebben a témában teljesen reménytelen teljességre törekedni (szótár esetében már eleve az). De még az így, kényszerűen leszűkített, jórészt élőnyelvi anyag feldolgozása is többféle nehézséggel járt. A szerkesztést, az adatok értékelését és értelmezését jelentős mértékben megnehezítette például az, hogy a nyelvföldrajzi adatokat is sokan gyűjtötték, a népköltészeti és néprajzi anyagot pedig még többen. Ez már önmagában is viszonylagossá teszi a lejegyzett adatok fonetikai értékelhetőségét, szemantikai értelmezését. Ehhez járul még az, hogy a népköltészeti anyag szókészlete (és nyelve általában) érzékelhetően eltér a mindennapi beszélt nyelvtől, az élőnyelvi szókincsétől, a gyűjtők pedig lejegyzéseikkel és értelmezéseikkel csak fokozták ezeket az eltéréseket. Az igen kiterjedt és aktív, román domináns kétnyelvűség körülményei között a két nyelv határát is igen nehéz megvonni. Ezért láttuk indokoltnak, hogy külön jegyzékben szerepeljenek a nyelvi interferenciával, gyakori kódváltással összefüggő, magyar nyelvi kontextusban előforduló, de egészen alkalmi, jórészt román elemek (kisebb számban olyanok, amelyeket nem tudtam értelmezni). A román nyelvi hatással összefüggő két veláris magánhangzót a hagyományostól eltérő módon, az egyszerűség kedvéért is minden esetben a megfelelő román betűkkel jelöltem: *ă, î*.

A címszavak

A moldvai magyar tájnyelv szókincsének az előbbieken jelzett nagyfokú heterogenitása a címszavaknak a lexikográfia standard gyakorlatának megfelelő kiválasztását is megnehezíti, majdhogynem lehetetlenné teszi. A tájnyelvi szótárakban a címszót lehetőség szerint a köznyelvihez közelítik. A moldvai esetében ennek az elvnek a mechanikus érvényesítése következményeiben megtévesztő lett volna: ezáltal jelentősen csökkentette volna ennek a nyelvváltozatnak a köznyelvhez viszonyított, a szókincsben is megmutatkozó reálisan meglévő távolságát. Márpedig ebben az esetben sem a túlzott közelítés, sem a szándékos távolítás nem lett volna szerencsés. Ezért olyan szavak, szóalakok is címszóként szerepelnek, amelyeknek a lexéma volta inkább csak a moldvaiban nyilvánvaló. Ez a köznyelvitől való eltérés a hangalakra is kiterjed: pl. az *össze-* előtagúak megfelelő utalással az *összé-nél* szerepelnek, a *benéz* az itt általánosabb *bénez* alakban, hasonlóképpen címszó a *csürke*, az *esső*, a *faszujka*, a *fazak*, a *feteke*, a *kalán*, a *kócs* stb. Egy szócikkbe, a magyar címszó alá kerültek olyan szavak, amelyek egyik alakváltozata inkább „romános”, viszont közel áll a magyarhoz, és a viszonyuk sem mindig tisztázott, pl. *bab* és *bob*. Biztos viszonyítási alap nélkül ebben előfordulhatnak ugyan következtetések, de reményeink szerint ezek nem nehezíthetik meg a szótár használatát. Célszerűnek véltem viszont a tárgyas igéknek a tárgyas alapalakban való feltüntetését is a címszóban: *ad(ja)*, az iktelen ige ikes használatát: *akar(ik)*, *áll(ik)*, főnevek esetében a birtokragos alakot: *agy(a)*, abban az esetben, ha gyakrabban használatosak ebben a formában.

Az összetételeket önálló címszóként kezeltem, többé-kevésbé, de ebben sem következetesen a standardhoz igazodva határoztam meg egy-egy összetétel lexéma voltát, így az igekötős igék is mind önálló címszók. Ezt ellensúlyozza az, hogy az utótag szócikkében minden esetben megtalálható az utalás minden összetételi előtagra.

A köznévi elemek mellett kisebb számban, szintén a források függvényében, tulajdonnevek is bekerültek a szótárba: személynevek (család- és keresztnévek, becenevek), helynevek, településnevek stb. Különösen a kicsinyítő és becező formák miatt a keresztnévekre a CsángA. anyagának gyűjtése idején is fokozottabban odafigyeltek, hozzátartoznak az anyaghoz, nem tehettem meg, hogy lemondjak róluk.

A szócikkek szerkezete

Az a jogos elvárás is a szokásos megoldásoktól való eltérésre bírt, hogy az MMTnySz. ne csak a dialektológusok vagy akár a nyelvészek számára legyen könnyen használható, hanem az érdekeltek és az érdeklődők szélesebb körének is. Ez bizonyos szempontból növelte a szótár redundanciáját, különösen a föltétlenül indokolt utalások és az értelmezések tekintetében.

A mindig egyszavas címszót követően a forrásaimban szereplő hangalaki változatokat a szokásos módon, kurzív betűkkel jelölöm, a források adatainak következetlensége miatt és a szótár célszerűségének megfelelően nagyolt fonetikai lejegyzésben közlöm: nem eltérve a forrástól, de nem is követve minden fonetikai jelében (ha a címszó alakváltozatként is előfordul, azt a szokásos módon, a ~ jellel jelölöm). Megtartottam természetesen a kétféle *e* jelölését (még címszavakban is, noha a források még ebben sem következetesek), jelöltük az *ā*-t, az *ā*-t *ē*-t, a velárisokat a román *ă*, *î*-vel, az *ly*-t. Nem követtem viszont a mássalhangzó-hasonulások *aszt* típusú jelölését, amelyek a nyelvjárási ejtésben a köznyelvihez hasonlóan fordulnak elő, a jelölésük azonban bizonyos esetekben megnehezítheti a szó vagy a mondat megértését. Mindebből az következik, hogy a szótár anyaga pontosabb fonetikai elemzésre nem használható. Hasonló a helyzet a ragos alakokkal, valamint a grammatikai származékokkal. A rendelkezésemre álló adatoktól függően ilyenek szerepelnek ugyan a szócikkekben, de semmiképpen nem törekedtem teljességre, hiszen az igei paradigmákat feldolgozta Márton Gyula (MGyIge.), a névszói paradigmák önálló feldolgozásának pedig szintén megvan a lehetősége a rendelkezésre álló források (elsősorban szövegek) alapján. Az én, jórészt kérdőíves anyagból származó korpuszom erre kevesebb lehetőséget nyújtott.

Az egyes adatok lokalizálása részben általánosan történik, részben a településre való utalással. Az (ált.) rövidítés azt jelzi, hogy a szó(alak), alakváltozat földrajzi és tipológiai megoszlástól függetlenül fordul elő (nem föltétlenül minden településen, még kevésbé minden beszélő nyelvhasználatában). Maga a nyelvöldrajzi anyag a bizonyítéka annak, hogy a moldvai régióban elsősorban nem a belső földrajzi tagolódás a releváns, sőt nem is a régi és az új, hanem a típus: az archaikusabb mezőségi és a székelyes típus (Juhász 2001). Ebből a megfontolásból az „északi” és „déli” megjelölésről teljesen lemondunk, az *sz* és a *mez* és a kétféle típusra utal, amelyek területileg keveredhetnek, néha településen belül is egymásra tevődhetnek. Az „sz” a székelyes régióra és típusra utal, a „mez” a mezőségre; kövér betűvel emeltem ki, ha jellemző is az adott típusra, régióra. Az egyes településekre való lokalizálást a településnévre utaló rövidítés jelzi. Azoknak a szavaknak a pontos elterjedését és helyi változatait, amelyek szerepelnek a CsángA.-ban, a szócikk végén található térképlapra való utalás alapján az Atlaszban lehet tisztázni. A szócikk alakváltozatait követően a címszó szófajiságára utaló rövidítés következik. A jelentést magyar, román és angol nyelven adom meg, nővénynevek esetében a latin nevet is közlöm. Többjelentésű szavak esetében kövérrel szedett arab számmal, az adatok által jelzett gyakorisági sorrendben tüntetem föl az egyes jelentéseket. Egy jelentésegységbe kerültek az olyan, egymással érintkező jelentések, amelyek átfogóbb, a moldvaiban nem tagolt, példamondatokkal sem dokumentálható fogalmi egységekre vonatkoznak (ezeket pontosvessző, vessző választja el).

Az egyes jelentéseket kurzívval írt gondolatjellel (–) bevezetve követik az adott jelentéssel összefüggő példamondatok, néha csak mondatföredékek, a megfelelő lokalizálással. A ritualizált (hiedelem-, folklór- és szakrális) szövegrészek – az élőnyelvitől való megkülönböztetésként – rendszerint idézőjelben szerepelnek. A példamondatok sorrendje általában a CsángA. kutatópontokra vonatkozó számozásának sorrendjét követi. A példamondatok közötti függőleges vonal (|) azt jelzi, hogy eltérő kontextusokból, más-más alkalommal, de ugyanazon a településen kerültek lejegyzésre, a két függőleges vonal (||) a más-más településekről származó példamondatokat különíti el. A szótár használhatóságát megkönnyíti, hogy a példamondatoknak, szövegeknek a mai beszélő számára nehezen érthető szavait, kifejezéseit magában a szövegben is értelmezem, függetlenül attól, hogy az illető szó önálló címszóként is szerepel a szótárban. A jelentéseket és a hozzájuk tartozó példamondatokat a kicsinyítő, illetve igék esetében a gyakorító alakok, származékok felsorolása követi (**Kics.**, **Gyak.** rövidítéssel bevezetve), szükség és lehetőség szerint ezek is példamondattal, esetleg értelmezéssel egészülnek ki. Az **Sz.** jelzés a szó szerkezeteket vezeti be. Ezek jórészt részfogalmakra, fajokra, fajtákra utaló jelzős szó szerkezetek, de ilyennek tekintetem azokat is, amelyek a fogalmi mező valamely részlemét nevezik meg (a **feje** címszó esetében pl. ilyeneket: *feje csontya* (K), *feje konytya* (P) tarkó; *feje lágyaggya* (K), *fejinek a lágyaggya feje* lágya (Csü); *fijednek kávája*, *fejenednek a kávája* koponya (Szf); *fem teteje* (Bf), *feje kákója* (K), *feje kápákja* (Pl), *feje teteje* (Bf, sz) *feje teteje*; *feje kóprissa* (M) koponya). (Az utótagra ebben az esetben is utalás történik a megfelelő betűrendi helyen.) A **Kif.** jórészt (két- vagy többtagú) igei kifejezéseket vezet be ezek értelmezésével, a hozzájuk tartozó példamondatokkal együtt. A **Fr.** jelzés a tág értelemben vett frazeológiai egységekre vonatkozik: köszönsre, szitkozódásra, szólásokra, közmondásokra, találós kérdésekre, mesei fordulatokra vagy más, frazémának tekinthető nyelvi elemre. Utolsóként kerülnek bemutatásra azok a köznévi elemmel bíró helynevek **Hn.** jelzéssel, amelyeket Halász Péter szakszerű közléseiből felhasználhattam (HPHn.). A szócikk végén sorolom föl közhasználatú rövidítéseikkel azokat a forrásokat, amelyek számomra is alapvetőek voltak, illetve amelyek a további kutatásban eligazíthatják az érdeklődő kutatót. A nem szótári jellegű források esetében a szóra vonatkozó lapszámot, illetve a kép, rajz számát is jelzem. A **Nr.** jelzés az adat néprajzi fontosságára, részletére hívja föl a figyelmet, ezért több helyen is előfordulhat egy-egy szócikk szerkezetében.

Az utalások vagy egyes címszók szócikkéhez kapcsolódnak, vagy önálló utaló szócikként jelennek meg. Szerepüket tekintve ezek többfélék: hangalakváltozatoként utalnak a kiemelt címszóra, utótagként az előtagra, alárendelt szerkezeti tagként vagy kifejezés elemeként a megfelelő szócikkre, stb.

Péntek János